

PERSDOSSIER

31 mei 2018

**ONTHAALPAVILJOEN
RESTAURATIE, RENOVATIE EN HERINRICHTING
VAN HET MUSEUMGEBOUW**

EINDE VAN DE WERKEN

1. Korte historiek

Het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika dankt zijn ontstaan aan een tijdelijke tentoonstelling die in 1897 zijn deuren opende als koloniaal luik van de wereldtentoonstelling in Brussel. De drijvende kracht achter dit initiatief was koning Leopold II.

De koloniale tentoonstelling moest een uitstalraam worden voor 'Congo' en meer interesse opwekken voor dit land bij de Belgische bevolking. Om onderdak te bieden aan dit groots opgezette evenement liet Leopold II op zijn koninklijk domein in Tervuren het Koloniënpaleis optrekken.

Omdat de tentoonstelling met meer dan een miljoen bezoekers zo'n enorm succes kende, vormde Leopold II het Koloniënpaleis om tot een permanent museum en ontstond het *Musée du Congo*.

Van bij het begin was het museum ook een wetenschappelijke instelling. Vrij snel bleek het Koloniënpaleis echter te klein om nog langer onderdak te bieden aan de snel groeiende collecties en besliste de koning om een groter museum te laten bouwen.

De Franse architect Charles Girault werkte de plannen uit en in 1904 werd begonnen met de bouw van het huidige museum.

Het gebouw is opgetrokken in neoklassieke stijl en geïnspireerd op het *Petit Palais* in Parijs, een bouwwerk van dezelfde architect. Het imposante gebouw moest het prestige van de koning vergroten en bijdragen tot de promotie van de toenmalige kolonie. Ook het uitgestrekte park met zijn grote vijvers en Franse Tuinen benadrukken dit aanzien.

Oorspronkelijk zou het museum deel uitmaken van een gebouwencomplex bestaande uit ondermeer een Wereldschool, een congrespaviljoen, een sportcomplex en een Japans en Chinees Museum.

Dit ambitieuze project werd echter stopgezet toen Leopold II in 1909 overleed. Een jaar later, op 30 april 1910, huldigde koning Albert I het door Girault opgetrokken bouwwerk in als 'Musée du Congo Belge'. In 1952 voegde men het predikaat 'koninklijk' toe.

Na de onafhankelijkheid van Congo in 1960 veranderde de naam van de instelling in 'Koninklijk Museum voor Midden-Afrika'.

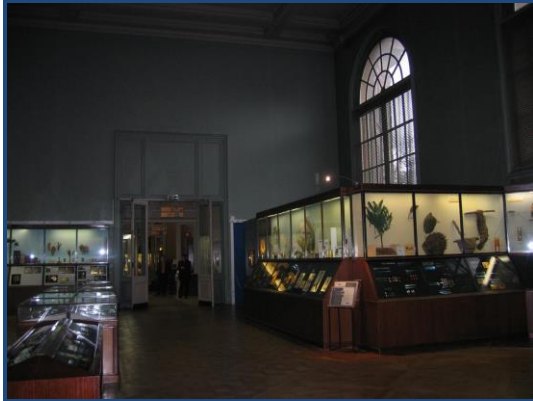
De kernopdrachten van het KMMA bestaan in het verwerven en het beheren van collecties, het verrichten van wetenschappelijk onderzoek en de valorisatie van de resultaten hiervan, het verspreiden van kennis en het presenteren aan het grote publiek van een keuze uit haar collecties.

Het KMMA beschikt zonder twijfel over de grootste en rijkste verzamelingen ter wereld met betrekking tot Midden-Afrika. Het is internationaal erkend als zijnde het referentie-instituut voor Midden-Afrika.

Veel Belgische kinderen hebben hun eerste ontmoeting met Afrika door een bezoek aan het museum.

2. Waarom renoveren?

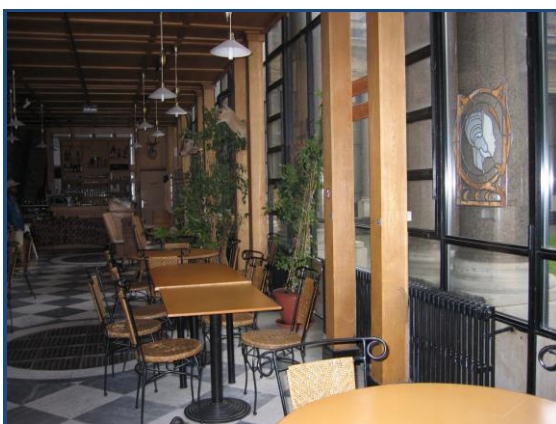
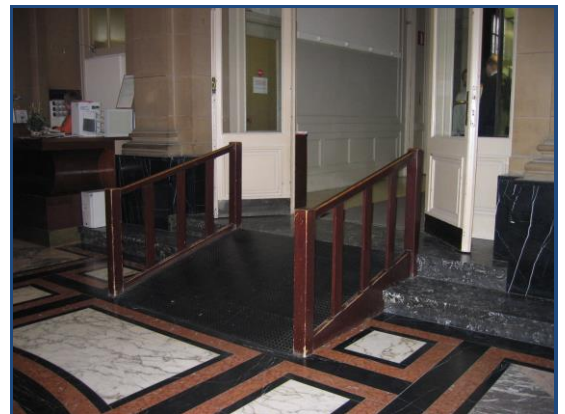
Het museumgebouw dateert van 1910. Het ademde een unieke charme uit maar de infrastructuur was niet meer aangepast aan de noden van een modern museum.

De **permanente tentoonstelling** was **sterk verouderd**. Er was geen link met het wetenschappelijke onderzoek of met moderne thema's en de objecten werden niet in hun context geplaatst.

Slechts **een fractie** van de rijkdom **van de collecties werd getoond** en hedendaags Afrika kwam alleen in tijdelijke tentoonstellingen aan bod. Het museum was dus grotendeels een tentoonstelling over koloniaal Afrika.

Maar ook **bouwtechnisch en op vlak van infrastructuur** waren dringende aanpassingen noodzakelijk. Het museum had immers niet dezelfde noden voor publiek en collectie als een museum in de 21ste eeuw. Een museum vandaag ontvangt niet alleen meer, maar ook meer veeleisende bezoekers.

Toegankelijkheid voor personen met beperkte mobiliteit, commerciële functies zoals cafetaria en museumshop en sanitaire voorzieningen moesten aangepast worden. Ook de ontvangst van collecties moet voldoen aan specifieke en strenge beveiligings- en conservatievereisten op vlak van klimaat, verlichting en luchtvochtigheid.

Polyvalente zalen zijn essentieel in een hedendaagse culturele instelling van dit formaat.

Het gebouw en de omgeving zijn sinds 16 februari 1978 beschermd als monument en als landschap. Het interieur van het gelijkvloers is ook beschermd, met inbegrip van het originele meubilair.

De realisatie van dit project was zowel om inhoudelijke, museale en infrastructurele redenen van cruciaal belang om de internationale reputatie van het KMMA te consolideren en verder uit te bouwen.

Dankzij de goede samenwerking tussen

- **de Regie der Gebouwen (bouwheer)**
- **het multidisciplinair studieteam T.V. Beel – Origin (restauratie) – Kortekaas (scenografie) – Desvigne (landschap) – Arup (stabiliteit) – RCR (technieken) – Daidalos (akoestiek en bouwfysica) – Bureau Bouwtechniek**
- **en aannemer n.v. Denys**

is vandaag het KMMA aangepast aan de noden en behoeften van de 21ste eeuw.

Het KMMA wordt een aantrekkelijke en dynamische instelling van wereldformaat over hedendaags Afrika voor een nog groter en meer verscheiden publiek met optimale publieksvoorzieningen en mét het behoud van de oude charme.

3. De Regie der Gebouwen als bouwheer

De Regie der Gebouwen, de vastgoedbeheerder van de federale staat, trad op als bouwheer voor de restauratie, renovatie en uitbreiding van het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika.

Na de goedkeuring door de federale ministerraad (20 juli 2006) om het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika in Tervuren grondig te renoveren en restaureren, werkten verschillende werkgroepen intensief aan zowel het architecturale concept als aan de uitwerking van een nieuwe verhaallijn voor het museum. Het uiteindelijke concept kwam tot stand in voortdurend en constructief overleg met de verschillende vergunningverlenende overheden.

In oktober 2006 schreef de Regie der Gebouwen de algemene aanbesteding uit voor het aanduiden van een multidisciplinair studieteam. De belangstelling en respons was groot. Elf dossiers werden in januari 2007 ingediend. In de daarop volgende maanden bestudeerde een team van de Regie der Gebouwen en het KMMA de inschrijvingen ten gronde.

In september 2007 kent de Regie der Gebouwen de opdracht toe aan de multidisciplinaire tijdelijke vereniging Beel – Origin – Kortekaas – Desvigne – Arup – RCR – Daidalos - B-B. Zij zullen een studie maken voor de algemene restauratie, renovatie en uitbreiding van het museumgebouw en een masterplan maken voor de hele site.

In het voorjaar van 2008 wordt het geselecteerde voorstel van het studieteam verder uitgewerkt. Binnen de Regie der Gebouwen volgt een stuurgroep ‘Renovatie’ de architecturale vooruitgang van nabij op en zorgt ze ervoor dat het behoefteprogramma van het KMMA vertaald wordt binnen die architectuur.

In mei 2018 wordt het schetsontwerp van het masterplan voor de KMMA-site goedgekeurd en begint het studie bureau aan de opmaak van het voorontwerp. In juli 2008 wordt het voorontwerp van het masterplan voor de site ingediend en in november 2008 begint het studieteam met het uittekenen van het schetsontwerp voor het museumgebouw. Over dit ontwerp worden heel wat onderhandelingen gevoerd met de lokale autoriteiten, maar ook met Bos & Groen en Onroerend Erfgoed.

In het voorjaar 2009 ondergaat het eerste ingediende schetsontwerp van het onthaalpaviljoen een aantal veranderingen qua volume en hoogte. In augustus 2009 wordt het schetsontwerp voor de renovatie van het museumcomplex goedgekeurd. Het onthaalpaviljoen is nu kleiner en lager, wat tot enkele aanpassingen van de organisatie binnenin heeft geleid, maar waardoor ook meer bomen in het park gespaard blijven. In oktober 2009 begint het studieteam aan de voorontwerpfase.

In juni 2010 wordt de voorontwerpfase afgerond. Dit wil onder meer zeggen dat de omvang en inplanting van het onthaalpaviljoen door alle partijen is goedgekeurd. Het studieteam dient bij het agentschap Ruimtelijke Ordening Vlaams-Brabant de aanvraag in voor een stedenbouwkundige vergunning. In juli 2010 gaat het openbaar onderzoek van start.

In november 2010 wordt de bouwvergunning verleend.

In mei 2011 dient het studieteam het bestek voor de restauratie van het museumgebouw en de bouw van het onthaalpaviljoen voor onderzoek en akkoord in bij de Regie der Gebouwen.

In augustus 2012 wordt het aanbestedingsdossier voor de uitvoering van de werken gelanceerd en in oktober 2012 dienen de geïnteresseerde aannemers hun offertes in. In november 2012 worden reeds voorbereidende werken zoals funderingsonderzoek, uitgevoerd.

In juni 2013 wordt de aannemer NV Denys aangesteld voor de uitvoering van de werken en in oktober 2013 vangen de werken aan. Sinds april 2018 zijn de werken voorlopig opgeleverd.

De Regie der Gebouwen zag dagelijks toe op de goede uitvoering van de werken, samen met het KMMA.

De projectleiders van de verschillende partners (Regie der Gebouwen, KMMA, Denys en studie bureau) werkten in een goede verstandhouding met elkaar.

Iedereen bracht zijn ervaring en vakkennis mee en samen werkten zij oplossingen uit bij problemen.

Het resultaat is de vrucht van de goede verstandhouding en doorzetting van de verschillende partners.

4. Nieuwbouw en restauratie- en renovatieproject

Het onthaalpaviljoen

De noodzakelijke reorganisatie van het museumgebouw en het nieuwe onthaalpaviljoen doen geen afbreuk aan de directe omgeving van het museum. De glazen vliesgevel en lichte structuur van het onthaalpaviljoen en de patio's getuigen van een verandering.

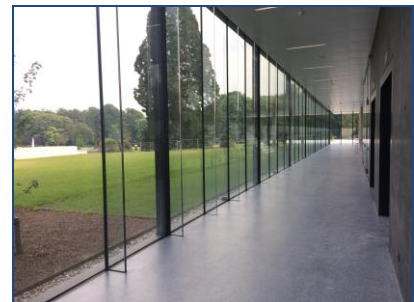
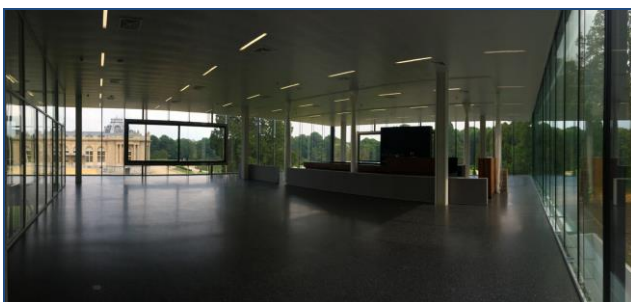

Het onthaalpaviljoen is beperkt tot een gelijkvloers en één verdieping zodat het harmonieus geïntegreerd is in de groene omgeving. Het paviljoen is niet hoger dan het bestaande museumgebouw en is aan de straatkant afgeboord door een rij bomen.

In de Franse tuin (tussen het onthaalpaviljoen en het museumgebouw) zijn podia geplaatst in wit zichtbeton.

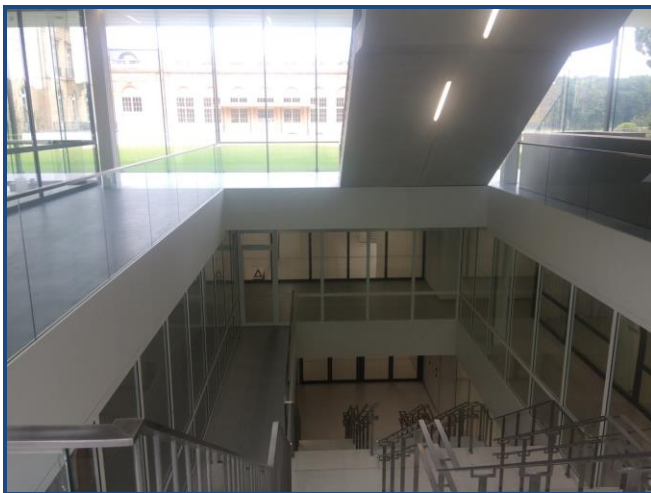

Het museumrestaurant op de eerste verdieping biedt een spectaculair zicht op het omliggende park, de fonteinvijver en het museumgebouw.

Op het gelijkvloers niveau worden de bezoekers onthaald en kunnen zij terecht in de museumshop.

Via een imposante trap in wit zichtbeton daalt de bezoeker naar de ondergrondse verdiepingen. Dankzij de verdiepte 'Engelse koer' is er ook nog daglicht in deze laag gelegen verdiepingen.

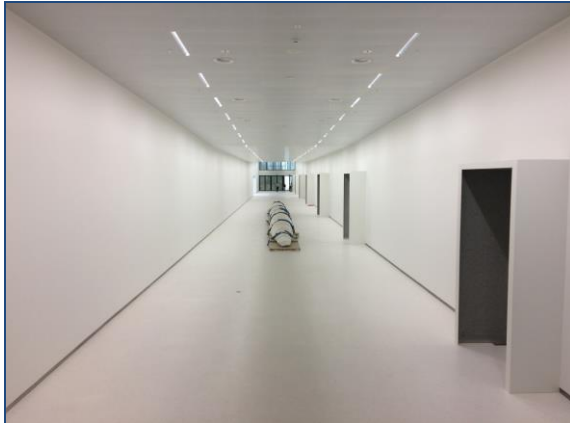

Op niveau -1 bevinden zich de foyer en vergaderzalen.

Op niveau -2 bevinden zich naast de ingang tot de tentoonstellingsgalerij/verbinding ook de vestiaire met lockers, een refter voor schoolgroepen en 3 modulaire mini-auditoria.

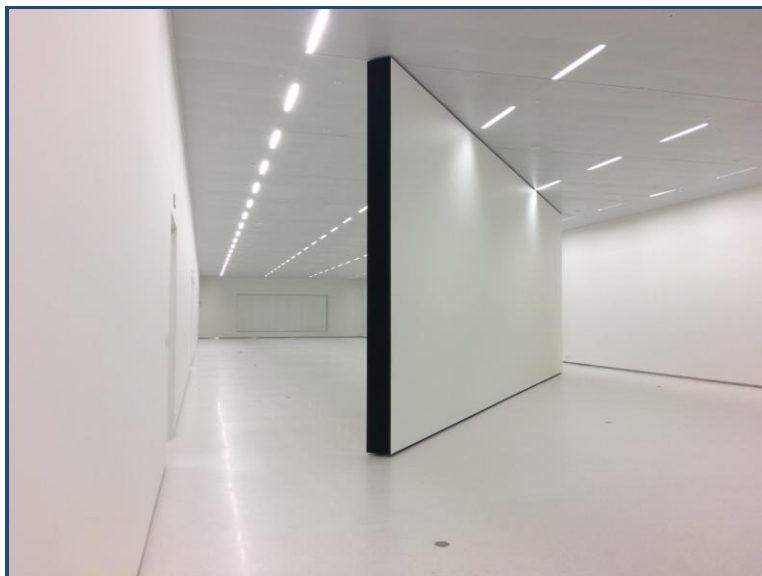
Alle niveaus zijn toegankelijk voor personen met beperkte mobiliteit.

De ondergrondse tentoonstellingsgalerij / verbinding

Het onthaalpaviljoen is via een ondergrondse tentoonstellingsgalerij (100 meter lang) verbonden met het museumgebouw. Dit is de belangrijkste passage en zowel de in- als de uitgang van het museum.

De prauw ligt sinds februari 2016 in deze ondergrondse verbinding. De prauw kan niet meer verplaatst worden naar een ander deel van het museum.

In deze galerij zijn twee tentoonstellingszalen voorzien en een flexibele ruimte die omgevormd kan worden tot tentoonstellingszaal of auditorium. De drie zalen kunnen tot één grote ruimte worden getransformeerd.

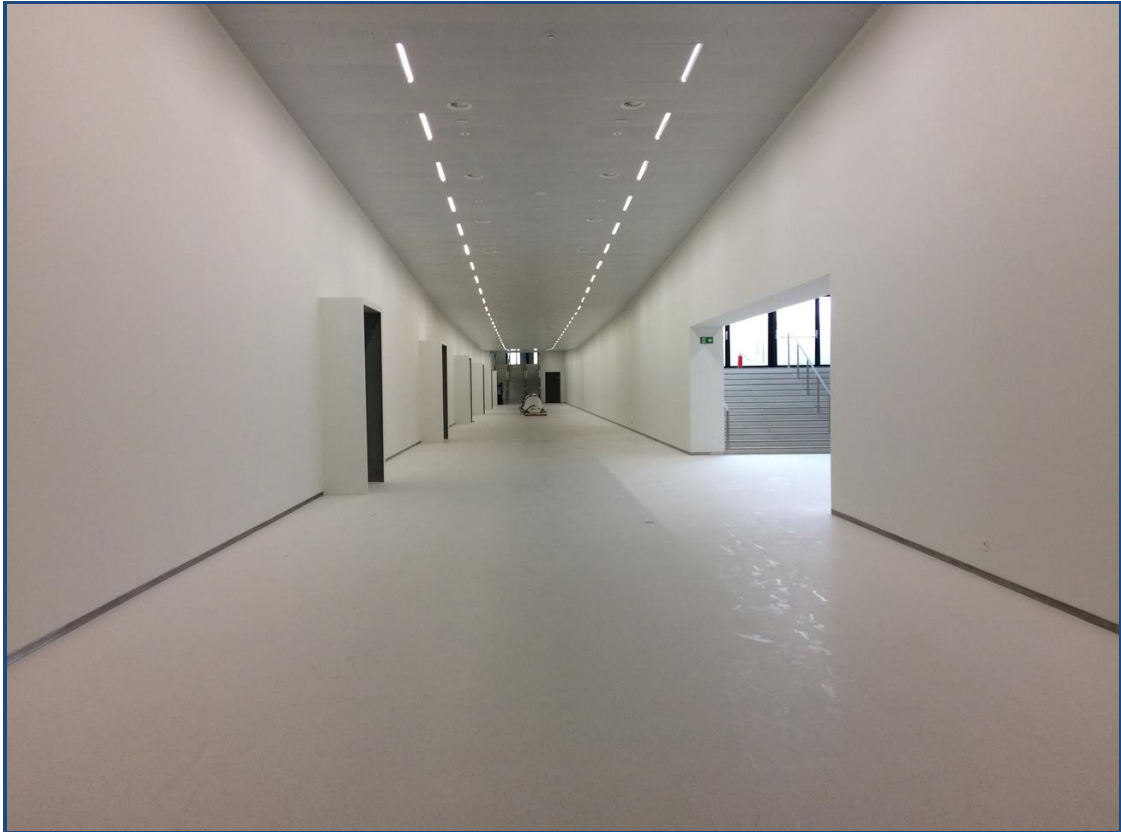
De pivoterende wand (13 x 5 meter) in de tentoonstellingszaal is met de hand bedienbaar en zorgt ervoor dat de ruimte in 1 of 2 stukken kan worden opgedeeld. De ruimte is 300 m² voor de kleinste zaal en 600 m² voor de grote zaal.

In het auditorium met uitschuifbare tribune is plaats voor 224 personen. De wand achter het podium kan opengeschoven worden zodat er een doorgang is met de achterliggende tentoonstellingszalen.

Parallel aan de tijdelijke tentoonstellingszalen loopt een apart logistiek/technisch circuit voor de medewerkers en de aan- en afvoer van de collectiestukken.

Grote collectiestukken worden van de begane grond (tussen museumgebouw en directiepaviljoen) via een goederenlift naar de ondergrondse niveaus gebracht.

De ondergrondse tentoonstellingsgalerij straalt kracht en sereniteit uit, door zijn minimalistisch ontwerp en het gebruik van wit als kleur voor zowel plafond, muur als de gepolijste betonvloer.

De brede trap rechts in de ondergrondse tentoonstellingsgalerij is de nooduitgang die in de nieuw aangelegde 'Franse' tuin uitkomt.

De ondergrondse verbindingsgalerij ligt lager dan de funderingen van het museumgebouw.

Om de doorgang naar het museumgebouw mogelijk te maken, moesten de funderingen van het museumgebouw doorboord worden. Een zeer delicate fase die de aannemer secuur en nauwgezet heeft uitgevoerd.

Het museumgebouw

Door het gevraagde extra-programma (onthaal, lockers, museumshop, restaurant, vergaderzalen) onder te brengen in een nieuwbouw die deels bovengronds, deels ondergronds is gesitueerd, kon het bestaande museumgebouw worden gerespecteerd. Het museumgebouw is voor 100 % bestemd als tentoonstellingsruimte.

De architectuur van het museumgebouw werd zoveel mogelijk tot haar oorspronkelijke toestand terug gebracht.

Door het terug openmaken van ramen kan eveneens de beleving van het park van binnenuit worden versterkt.

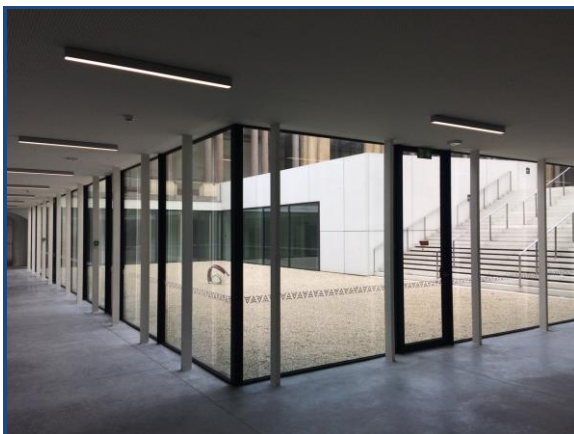

De imposante Beaux-Arts paleisarchitectuur die de koloniale ambities van Leopold II schraagde, is respectvol behandeld maar ook voorzien van een aantal “oneigenlijke” ingrepen. Zo betreedt de bezoeker voortaan het museumgebouw zijdelings en ondergronds waardoor hij de oorspronkelijke zichtassen en de symmetrische planopbouw van het gebouw pas herontdekt eens hij binnen in het museum rondloopt.

Dit is vooral zichtbaar op de twee centrale punten in de middenvleugels. In de grote rotonde wordt de zichtas naar de Franse tuin en vijvers onderlijnd, aan de straatkant wordt de zichtas opgewaardeerd door de poort blijvend open te zetten.

Dankzij de plaatsing van een glazen nis kan de bezoeker de olifantensculptuur zien aan de overzijde van de Tervuursesesteenweg. Deze olifantensculptuur stond oorspronkelijk voor het paviljoen van Belgisch Congo op de Brusselse wereldtentoonstelling van 1935.

Ook het uitgraven van een patio in de binnenkoer tot tegen de rotonde, waardoor een deel van de fundamenteen bloot komt te staan paste in deze strategie van “oneigenlijke ingrepen”.

De oorspronkelijke krachtlijnen van het gebouw zijn gerevaloriseerd, het oorspronkelijke circulatiepatroon en de natuurlijke verlichting is (gecontroleerd) hersteld.

Er werd heel wat vooronderzoek uitgevoerd naar de oorspronkelijke muurschilderingen, de marmeren wand- en vloerbekledingen, de gevelmaterialen, de funderingen en de geklasseerde vitrinekasten.

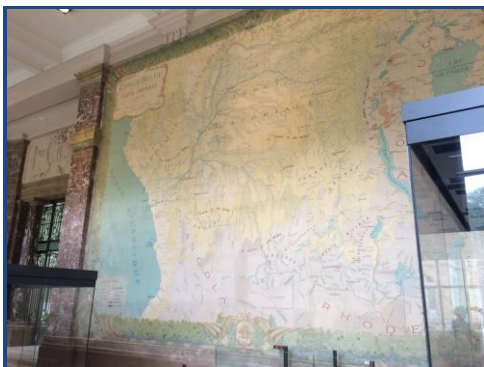
De gevels van het museumgebouw en het Stanleyppaviljoen zijn gereinigd en gerestaureerd. De gevel in Luxemburgse zandsteen werd gereinigd door stoomreinigen (om mossen te doden) en torbostralen (water gemengd met zand). Daar waar nodig werd de natuursteen hersteld. De bestaande voegen werden uitgekapt en opnieuw gevoegd.

Het houten buitenschrijnwerk werd eerst gedecapeerd, gerestaureerd en daarna geschilderd in de oorspronkelijke kleur die overeenstemt met de kleur van de gevelsteen zodat het gebouw meer uniformiteit uitstraalt.

De isolatiekwaliteit van het museumgebouw is sterk verbeterd door de ontubbeling van de ramen, waarbij stalen achterzetramen en achterzetdeuren geplaatst werden. Tussen de oude en nieuwe ramen is zonwering geplaatst. Deze aanpassingen hebben een positieve invloed op de klimaatregeling wat voor de tentoongestelde stukken noodzakelijk is.

Het oorspronkelijke parket (o.a. in Versaillesmotief) is opgeschuurd en geboend. De muurschilderingen zijn gereinigd. De plafonds en de muren in de tentoonstellingszalen zijn geschilderd.

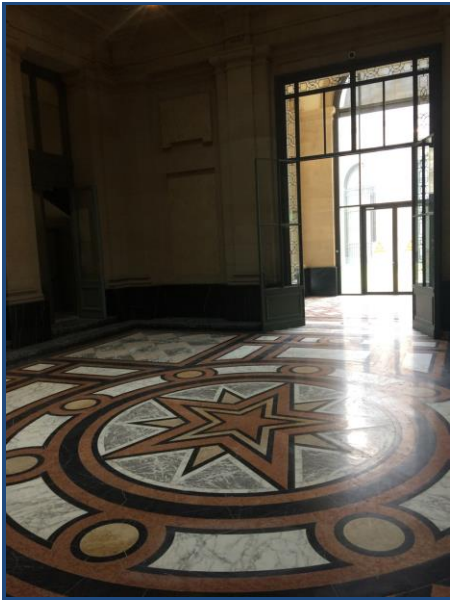
Tijdens vorige verbouwingen werden de oorspronkelijke sjabloonschilderingen in de parketzaal kant Leuven overschilderd. De originele schildering werd voor een stukje terug vrij gelegd. Alles vrij leggen en restaureren was financieel niet haalbaar; daarom werd een nieuwe techniek voorgesteld door middel van zeefdruk waarbij het sjabloonmotief werd gereconstrueerd.

De muurkaarten (Belgisch Congo) en de wandschilderingen werden gereinigd en waar nodig gerestaureerd.

De monumentale houten deuren zijn opgeschuurd en in de oorspronkelijke kleur geschilderd. In de bestaande stalen en houten binnendeuren werd brandwerend glas geïntegreerd.

Vloeren werden uitgetrokken voor het aanleggen van hellende vlakken voor personen met beperkte mobiliteit. De hellende vlakken werden uitgevoerd in marmer, in overeenstemming met de reeds aanwezige marmersoort. Zo valt deze ingreep niet op. De marmeren vloeren en wanden zijn daar waar nodig gerestaureerd.

De historische en geklasseerde vitrinekasten zijn ter plaatste gerestaureerd en in de nieuwe scenografie geïntegreerd. De historische vitrinekasten in de marmerzalen zijn op een nieuwe technische sokkel geplaatst zodat de technieken (elektriciteit, multimedia, klimaatregeling) konden worden geïntegreerd. Het vitrineglas werd behouden en onderaan zijn de originele houten sierlijsten weer zichtbaar gemaakt. De vitrine heeft een bovensokkel waarin de verlichting is geïntegreerd.

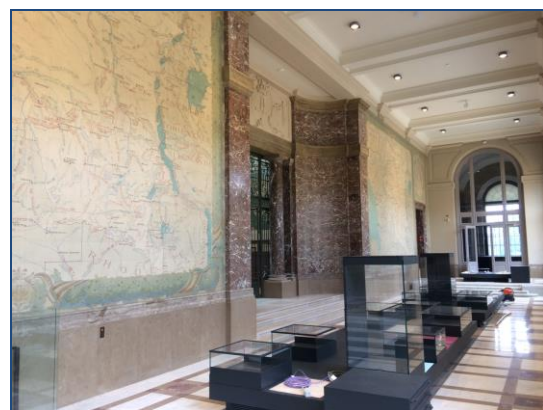
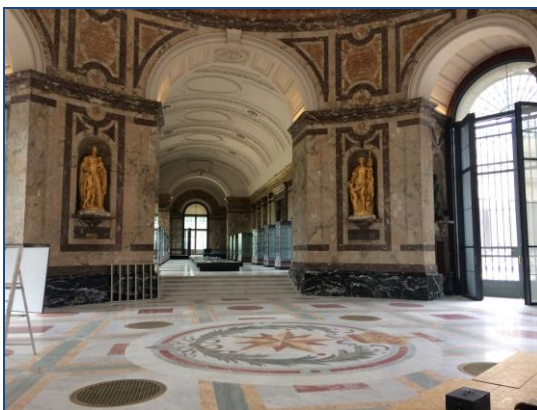
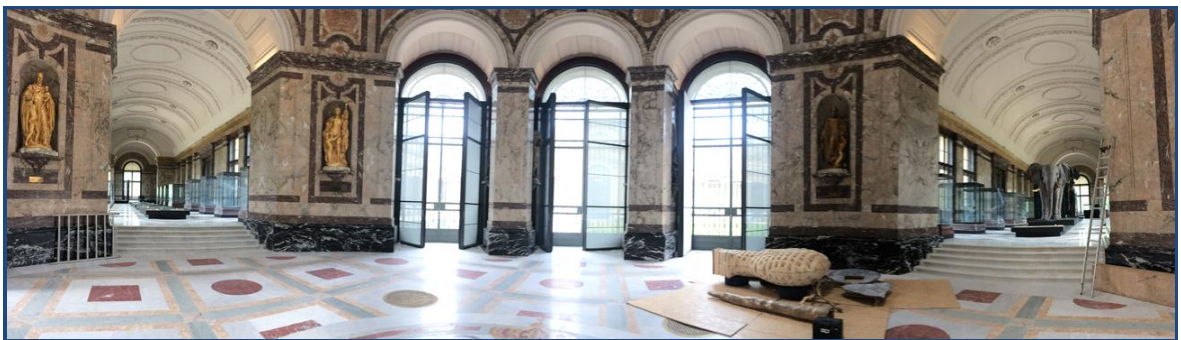

De originele vitrines zijn aangevuld met nieuwe vitrines waardoor een hedendaags modulair systeem wordt bekomen

In april 2017 is het de beurt aan de olifant om opnieuw zijn vertrouwde plekje in te nemen. Hij moet gereinigd en gerestaureerd worden en dat kan alleen maar in het museum zelf, op zijn definitieve standplaats.

In de grote rotonde werd de marmervloer hersteld. Er zijn 20 soorten marmer aanwezig in het gebouw waarvan er echter nog maar 4 ontginbaar zijn.

Naast de trappen aan de parkzijde werd aan weerszijde van de grote rotonde een lift voor personen met beperkte mobiliteit geplaatst. Alle tentoonstellingszalen zijn volledig bereikbaar voor personen met beperkte mobiliteit.

Op de eerste verdieping zijn technische lokalen ingericht en landschapskantoren voor het museum personeel.

De lichtstraten in de zinken daken zijn vernieuwd en voorzien van zonnewering. Het dak is geïsoleerd en voorzien van een nieuwe dakbedekking in zink of met leien. Het zink werd herplaatst volgens het oude roevensysteem (oude manier van zink plaatsen).

De originele ruimtelijke concepten zijn opnieuw aanwezig in het museumgebouw met het volledig vrijmaken van de oorspronkelijke zichtassen in het gebouw en vergezichten naar het park.

Een deel van de binnenkoer is uitgediept waardoor meer licht via de grote vensters in de kelderverdieping kan stromen. Een brede trap in de binnenkoer leidt naar de niveau van de kelderverdieping. Het muziekpaviljoen in wit zichtbeton is een hedendaagse constructie in de verdiepte binnenkoer. De verdiepte binnenkoer is afgewerkt met dolomiet.

Op 3 februari 2016 keerde de grote prauw, één van de topstukken van het museum, terug. Door zijn lengte (22,5 meter) en gewicht (3.500 kg) moest de prauw in de kelder worden binnengebracht vóór het buitenschrijnwerk van de binnenkoer werd geplaatst.

Op kelderniveau werden betonvloeren gegoten. Alle niet-dragende binnenmuren werden verwijderd en de wanden werden gekaleid. In deze kelderruimte komen workshops.

5. Technische fiche

Eigenaar: Belgische Staat

Opdrachtgever: Regie der Gebouwen

Gebruiker: Koninklijk Museum voor Midden-Afrika

Multidisciplinair studieteam: tijdelijke vereniging Stéphane Beel Architecten + Origin Architecture and Engineering + Niek Kortekaas + Michel Desvigne + Arup NL + Bureau Bouwtechniek + RCR + Daidalos

Aannemer: NV Denys (Wondelgem)

Duur van de werken: 2013 - 2018

Heropening museum: december 2018

Beschikbare ruimte: ca. 11.000 m² (24 zalen en circulatieruimtes)

Globale investeringskost (bouw, honoraria en financiering): 66,5 miljoen euro (studie, bouw en financiering) waarvan 51 miljoen euro (incl. BTW) als bouwkost

6. Mijlpalen

juli 2006

De renovatie van het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika wordt goedgekeurd door de federale ministerraad.

september 2007

Toewijzing van de studieopdracht aan de multidisciplinaire tijdelijke vereniging Beel – Origin – Kortekaas – Desvigne – Arup – RCR – Daidalos - B-B. Er waren 11 kandidaten.

juli 2008

Indiening van het voorontwerp van het master-plan voor de site

augustus 2008

Goedkeuring van het schetsontwerp voor de renovatie van het museumcomplex

november 2010

Ontvangst van de bouwvergunning voor de renovatie- en uitbreidingswerken aan het museum.

juni 2013

Aanstelling van aannemer NV Denys voor de restauratie, renovatie en herinrichting van het KMMA.

oktober 2013

Start van de werken

april 2018

Voorlopige oplevering van de werken

december 2018

Feestelijke opening

Perscontact:

Johan Vanderborght, communicatieverantwoordelijke Regie der Gebouwen,
johan.vanderborght@regiedergebouwen.be; +32 (0)2 541 65 05 ; + (0)479 31 26 91
www.regiedergebouwen.be